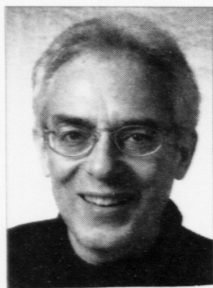

Lívsins morgun er til allar tíðir

Bókmentir. „Moder Syvstjerne“ er stytsta skaldsögan hjá Williami Heinesen, men kanska hon, sum viðger teir størstu spurningarnar.

Jógvan Isaksen, bókmentafroðingur

Søgugongdin í „Moder Syvstjerne“ frá 1952 er skjótt søgd. Tann litillátni keypmaðurin Jacob Sif verður púra óvantað giftur við vakrastu gentuni í Havnini, Violu Jonsson, tey fáa eina dóttur, og í try á vistast eydnan hjá tí litla húskinum. So fer Viola niður, at vitja systirina sigst, men hon kemur ongantíð aftur. Hon er vorðin góð við ein lækna, sum er serkonur í hjórtum, so har formár ein lítill handilsmaður sær einki.

Jacob Sif, dóttirin Antonia og tann ófrættakenda húshaldskonan, Trina við eygunum, búgva nú saman. Barnaárin hjá Antonio verða lopin um, afturfyrir verður sagt frá trúlovlisnum við tí sjálglaða læraranum Napoleon Poulsen, ið hevur atlanir um at hevja Antonia upp á sitt egna pedantiska mentanarstöði. Kenslum og holdsins trá vísur hann um somu tíð frá sær, so Antonia ger tað liðugt og fer í staðin í holtur við ribbaldin Gravara-Petur. Trina við eygunum, ið ikki heldur nakað í hesum heimi vera av tí góða, sær til, at hann fer av landinum, Antonia fær ein son, Jákup, og hon doyrt stutt eftir av sponksku sjúku. Trina skal nú at kalla einsamøll uppalla tann litla Jákup, og hon roynir eftir förimuni at pota syndakenslu og trega niður í hann, men tað lukkast ikki. Drongurin lurtar meiri eftir sagnum og sögum, sum gamli vinmaðurin hjá mammuni, sjómaðurin Ekkehart, sigur frá. Tá ið bókini endar, eru allar vónir knýttar at Jákupi, eins og tær vóru tað at Orfeusi í „De fortalte

Spillemand“.

Líkasum „Den sorte Gryde“ og „De fortalte Spillemand“ er „Moder Syvstjerne“ bytt í fyra partar, men sögan er ikki søgd í fullkomnari tíðartrøð. Smáar afturlitandi frásagnir koma uppmillum: sögan hjá Jacob Sif, dreingirnir báðir hjá Antonio og so tann ikki fullgjörda kærleikssögan hjá Trinu við eygunum.

Á einum av teimum fyrstu síðunum verður skaldsögan tíðarfest. Tað verður drukkið kaffi, sum „Jacob Sif har haft í gemme siden ulykkesåret 1914“. Eitt sindur seinni gerst tað greitt, at tað nýggja mansbarnið kemur í heim aftan á tað stóra kríggið og mitt undir sponksu sjúku. Í tíð er „Moder Syvstjerne“ sostatt framhald av „De fortalte Spillemand“, og ein fjøld av persónum úr hesari koma fyrir: Jacob Sif, Gravara-Petur, Rita, frú Ida Nillegaard, Ankersen, Matte-Gok og fleiri.

Tað var ein ábyrgd

Um „Moder Syvstjerne“ segði William Heinesen í samrøðu: „Tað er ein skaldsøga, sum eg altíð havi havt trongd at skriva, líkasum ein skylda. Tað er á ein hátt míni egna barnaár ella í hvussu er ein partur av teimum, rangan kanska. Dreymarnir og heilaspunin eru míni egnu. *Moder Syvstjerne* sjálf hevur drøgt frá mammu míni og konu míni. Og keypmaðurin Jacob Sif er avmyndaður eftir einum krumbakalli millum míni skyldfólk, ikki pápa mínum, hann var heilt ódrvisi. Trinu við eygunum veit eg ikki reiðiliga, hvaðani eg havi. Ivaleyst frá einum ella øðrum kristilígum-zelotiskum húsivni. Mamma mín var trúgvandi, men henni dámdi ikki harðliga moralisering. Hon hevði stíki til alla sektarismu.“

William Heinesen sigur, at tað lívsjáltandi stavar frá mammuni, meðan tað lívsnotandi ikki stavar frá pápanum, sum onkur vil vera við:

„Nei, hann var avgjørt ikki lívsnotandi, men hann hevði ongan áhuga fyrri tí estetiska skapandi partinum av tilveruni. Tað er ivalyst ofta so, at handilsfólk ikki hava áhuga fyrri andslívinum. Pápi hevði

ein ávisan trúnaðarligan áhuga. Viðhvørt avdúkaði hann líkasum eitt djypri lyndi, men annars var hann líksælur móttvegis mentanarlívinum“.

Um skivingina av „Moder Syvstjerne“ staðfestir hövundurin: „Hon er skrivað upp á fáar mánaðir í einum stórum eydnusomum íblástri“.

Føding og týning

Inngangurin í „Moder Syvstjerne“ er ein hugfangandi og næstan óverulig lýsing av komuni hjá tí nýggja undrinum, men hervald og krígsorskapur liggja sum so mangan í skaldskapinum upp á lúr:

„Men måske skal du tælles blandt dem, der midt i deres ungdoms bedste blomstring skal ofres på en valplads for simpel profithungers skyld, under en gammel mordergeneral med fædrelandssyge øjne i sin lædermaske! Eller måske bliver du selv en hader og forløjet prædiker eller en led og svigefuld smiger og logrer!“

Triggjar sibyllir hjálpa til undir føðingini, og lesarin hugsar um norminar, ið spinna lívsráðin. Konurnar drekka barsilskaffi, og prátið er óført: „For det er jo verdens overdådige have af synd og skam, de tre halvgamle kvinder er på vandring i“. Einki er so gott sum at argast um ólevnað hjá øðrum! Tað er ein kensla, sum hevur góð kor í tí litla býnum, sum hetta dømi ber boð um: „Uha, uha! siger fru Nillegård med en stemme, der er fuld af et sundtænkende menneskes retfærdige afsky“.

Tað gerst frá fyrstu byrjan greitt, at tíðarfatanin hjá barninum og hjá verðini ikki er tann sama:

„Tiden ligger omkring dig i uhyre svøb, du skal leve i æoner før dit væsen omsider udkrystalliserer et jeg. Så først begynder din tid at komme i skred. Men langsomt, langsomt, med sekellange år. Men udefra set er det hele kun en stakket stund, kun et stjernesked i natten.“

Munurin í tíðarfatan verður fleiri ferðir havdur á lofti, at tíðin so at siga gongur skjótari, jú eldri tú gerst, og seinni, jú yngri tú ert: „Han har kendt

Æa siden livets oprindelse, hun kommer fra tidernes begyndelse, fra de første par års årtusinder“. (Bæði „Tårnet ved Verdens Ende“ og „Laterna Magica“ umrøða tíð sum fyrirbrigdi).

Antonia og Newton

Í endanum á tí stutta fyrsta parti verður tann dialektiska tilverufatanin hjá hövundinum persóngjörð í royndunum hjá mannabarninum: „I begyndelsen, inden nat og dag, vinter og sommer endnu var opstået i verden, herskede allerede ustyrlig sorg og grænseløs glæde, og sorgen var knyttet til ensomheden, glæden til samværet med den Ene, den Store.“

Og Antonia mósar og babbar við tað litla: „Du min Lucidarius, mit maveøj, min Kopernicus og Newton. Ja, du min Isak Newton, min elskede Isak Newton, thi altid har jeg elsket Newton og altid skal jeg elske både Kepler og Newton såvel som Galilei!“

Her verður ein onnur føðing ella beinari *endurføðing* drigin fram: *renesansen*. Tann heliocentriska heimsmyndin hjá Kopernikus er eitt av eyðkennunum hjá renesansuni, og Newton fekk í sínum lagi til vega eina fysikk, sum passaði til nýggju heimsmyndina. Tvs. at hesir harrar flyta centrum frá Gudi til menniskjað, frá himni á fold - og tað hevur týðning í skaldsøguhøpi.

Tann fyrri drongurin hjá Antoniu, lærarin Napoleon Poulsen, hevur bílot av

Newton, Luther og Edison á veggnum, men í hansara føri er alt stívnad í geldari dogmatismu. Tað verður tikið fram av, at Luther er ein av húsudunum, og at Trina við eygunum við sínum lívshatri umboðar lutherdómin í skaldsøguni.

Pleiadurnar

Sjeystjórnan er mangan á lofti. Fyrstu ferð, tá ið drongurin vil sova og leita sær til „Syvstjernen, alle søvnige små børns himmelseng“. Somuleiðis tá ið deyðadrátturin hjá Antoniu er av, og vit flyta okkum út í alheimin. Parturin endar við hesum orðum: „Så er der ikke mere“. Triði partur leggur fyrir við at trivi aftur í setningin: „Er der så ikke mere? Jo, der er stadig ham, drengen, der blev borte for dig og som du blev borte for. Ikke helt borte, for dit blod rinder i hans årer og dit sind ånder i hans sind [...]“. Og so verður aftur borið við Móðir Sjeystjórnu.

Ávinleikin er, at eitt ættarlið kemur øðrum á baki. Sama sjónarmið verður tikið fram í sambandi við deyðan hjá Ekkehart: „Havet tog Ekkehart, umådelige dønninger løftede ham ud af tiden og bragte ham over i evigheden - ja, over i den eneste evighed, der findes: den, der er i menneskers erindringsvarme og taknemmelige sind“.

Kann henda, at hetta er tann einasti ávinleikin, sum er menniskjanum tillutaður, men í

